

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei d'Arqueologia i Paleontologia
Biblioteca del Patrimoni Cultural

4782

Carrer Sant Genís, 44

Josep Frigola i Triola

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/legalcode.ca>.

JANUS, S.L.

1. INTRODUCCIÓ

El dia 2 de novembre de 2004 es va dur a terme una petita intervenció arqueològica en un solar situat entre els carrers de Sant Genís, concretament en el número 44, i l'Avinguda de Lluís Companys, 53, de la vila de Torroella de Montgrí, a la comarca del Baix Empordà.

En el solar, fins ara ocupat per una casa amb pati en estat de ruïna, s'hi ha projectat l'edificació d'una vivenda unifamiliar amb accés pel carrer Sant Genís i amb un local comercial amb entrada per l'avinguda Lluís Companys.

Durant els treballs previs a l'edificació de l'obra, els operaris varen descobrir part d'un petit tram de muralla, soterrada sota el jardí de la casa anterior, a la part del solar més propera a l'avinguda de Lluís Companys. De fet, l'existència dins del solar de les restes de la muralla era força previsible, ja que es troba situat entre la torre de les Bruixes a ponent, i el portal de Santa Caterina a llevant. Entre aquests dos elements hi ha encara algun llenç de muralla visible.

Davant aquest fet, tot i que el projecte de la nova vivenda no preveu cap afectació de la muralla que no sigui el seu colgament, es va decidir fer-hi una petita intervenció arqueològica per tal de documentar el traçat de la muralla en aquest punt.

2. NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Les primeres notícies històriques en què trobem el nom de Torroella són de l'any 888, en un document on apareix la *villa Torrocella* en referència a una disputa entre el seu propietari, Adisclus, i el bisbe de Girona.

L'any 1085 hi ha notícia d'un *castro Torroella*, és a dir, un castell, que hom ha situat al voltant del palau del Mirador. La vila de Torroella neix, doncs, a l'entorn d'un castell feudal on es refugiaria la població en moments de conflicte armat.

JANUS, S.L.

En el transcurs dels segles XI i XII s'erigeixen unes muralles a l'entorn del castell i del nucli habitat que correspon a la zona coneguda com la Celler, entre el portal de Santa Caterina i el carrer de Mar.

El conjunt murat s'eixampla durant el segle XIV, quan Torroella esdevé vila reial, però es mantindran els dos recintes diferenciats de la Celler i l'Eixample (situat al sud d'aquesta), que funcionaran de manera independent. Durant el segle XIV, a més de la construcció del nou perímetre murat de l'Eixample, sembla que s'haurien reformat també els antics murs de la Celler.

Les notícies històriques que fan referència directa a les muralles apunten a què les obres de muralles i trinxeres varen finalitzar el 1397. Per altra banda, l'any 1591 la vila obté un privilegi reial per a recaptar impostos per finançar la reparació de les muralles. Per últim, l'any 1887 Josep de Quintana i Combis registra en un plànol la destrucció de les muralles per obrir nous carrers que permetessin el creixement de la vila (Roviras i Torrent 2003).

3. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS

La intervenció arqueològica es va encarregar a l'empresa Janus, S.L. i la direcció va ser assumida per l'arqueòleg Josep Frigola Triola, amb el corresponent permís del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. El permís per a la intervenció preveia el desenvolupament dels treballs entre els dies 2 i 5 de novembre, però les reduïdes dimensions de la zona del solar on es va actuar varen permetre completar el treball de camp en tan sols un dia.

En aquesta tasca varen participar l'arqueòleg director, dos operaris facilitats pel mateix propietari i una petita màquina excavadora.

En el moment d'iniciar els treballs la muralla era visible en bona part, ja que havia estat parcialment destapada en el moment del seu descobriment. Així, doncs, els treballs varen consistir en acabar de descobrir la muralla en planta i, amb l'ajut de la màquina,

JANUS, S.L.

fer una cata per tal de documentar-la en alçat i documentar possibles estrats arqueològics o estructures que s'hi poguessin adossar.

La superfície del solar és de 188 metres quadrats, de forma trapezial i allargat en sentit nord-sud. Les restes conservades de la muralla es troben en el seu extrem nord, disposades d'est a oest, just en el punt on el solar perd amplada sobtadament, a uns 5 metres de l'avinguda Lluís Companys, únic accés al solar en aquests moments. Així doncs, les dimensions del petit rectangle entre la muralla i la porta són molt reduïdes, fet que va condicionar el desenvolupament dels treballs en tot moment, ja que la màquina s'havia de moure i dipositar les terres extretes en un petit espai d'uns 25 metres quadrats.

3.1. Relació d'unitats estratigràfiques

U.E. 1000.- Estrat superficial de terres corresponent a la cota actual del solar i que cobreix la muralla. En iniciar la intervenció gran part d'aquest estrat ja havia estat enretirat.

U.E. 1001.- Estrat consistent en aportacions de terres localitzat a partir de la cota en què s'ha conservat la muralla fins a la cota final de la cata realitzada, de dos metres de profunditat.

U.E. 1002.- Muralla.

3.2. La cata

La cata arqueològica es va fer enterament amb l'ajut de la petita màquina excavadora. Les dimensions de la cata, de planta rectangular, són 0,60 metres en sentit est-oest i 1,45 metres en sentit nord sud. Es va fer a tocar la muralla per la seva banda sud, que correspondria a la part interna de la muralla en el moment del seu funcionament.

La profunditat de la cata efectuada va arribar als 2 metres. En aquest punt es va deixar de rebaixar ja que la màquina ja no arribava més avall, des del lloc on es veia obligada a

treballar. Tampoc no es va continuar amb l'excavació manual degut a les reduïdes mides de la cata, que limitaven en excés els moviments, i que hauria resultat massa perillós degut a la inestabilitat dels perfils.

Els resultats de la cata varen resultar negatius quant a la localització d'estructures adossades a la muralla per la seva part interior. L'estratigrafia consisteix en aportacions de terres argiloses amb presència de pedres soltes, restes esporàdiques de morter de calç i algun fragment de ceràmica de datació força moderna. Aquestes aportacions de terres han estat considerades com un únic estrat (1001), ja que per l'escassetat del material i la poca informació que aporten no s'ha considerat necessari donar més números d'U.E.

En el punt en què es va deixar l'excavació de la cata encara no havia estat possible arribar al nivell de la fonamentació de la muralla i, per tant, ha estat impossible esbrinar quina és l'alçada total en què ha quedat conservada. Tan sols s'ha pogut documentar la conservació de la muralla en una alçada de 2 metres.

El tram descobert mostra el parament intern de la muralla, que és fet de pedres mínimament treballades de forma més aviat rectangular. Són pedres de mides d'entre els 20 i 40 centímetres de llargada disposades en filades horitzontals, a trencajunt i lligades amb morter de calç. Les pedres sobresurten més a mida que es guanya profunditat, de forma que, en la seva part interna, la muralla és lleugerament atalussada.

3.3. Neteja de la muralla

La segona de les tasques que es varen dur a terme va ser la neteja i documentació de la muralla en planta.

Com ja s'ha dit, la muralla ja havia estat descoberta, en la seva part central, en els treballs previs a l'obra, però no havia estat destapada en els seus extrems. Així doncs, es va procedir a netejar la part descoberta i es va destapar la resta de la muralla fins als límits del solar per l'est i l'oest. Això va permetre posar al descobert uns 4 metres de muralla (l'amplada del solar en aquest punt).

En planta es fa molt evident la tècnica constructiva de la muralla en aquest punt: dos paraments exteriors de pedres mínimament treballades de forma rectangular i formant filades horitzontals, i la part interior, entre els dos paraments, formada per pedres de mida molt diversa, sense treballar i lligades amb morter de calç, igual que els paraments exteriors.

Per la banda nord, la cara exterior de la muralla no era visible en el moment de començar els treballs i va caldre rebaixar el terreny per aquesta banda, ja que la cota en què apareix el parament exterior és lleugerament inferior (entre 55 i 80 centímetres) a la cota en què s'ha conservat la resta de la muralla. Aquest fet respon, segurament, al robatori de les pedres de les darreres filades conservades.

Sembla que el parament exterior de la cara nord de la muralla seria igual al de la banda sud: un parament exterior a base de blocs treballats per aconseguir-ne una forma prou regular, que estarien disposats en filades horitzontals i lligats amb morter de calç.

4. CONCLUSIONS

1. La petita intervenció realitzada ha permès, en primer lloc, documentar el traçat de la muralla en aquest punt, on es conserva en una llargada d'almenys quatre metres, així com la seva amplada, que és de 135 centímetres i que es conserva en una alçada d'almenys 2 metres, sense haver arribat encara a nivell de la seva fonamentació.
2. El tram de muralla localitzat formaria part del llenç de muralla que hauria tancat el recinte de la Cellera en els segles XI-XII pel costat de tramuntana (Roviras i Torrent, 2003). Malgrat tot, la intervenció arqueològica no permet confirmar aquesta datació del tram de muralla localitzat ja que no s'ha arribat a la cota de fonamentació de la muralla i les terres extretes de la cata efectuada tan sols han aportat materials molt moderns provinents d'aportacions de terres segurament molt posteriors a la construcció de les muralles.

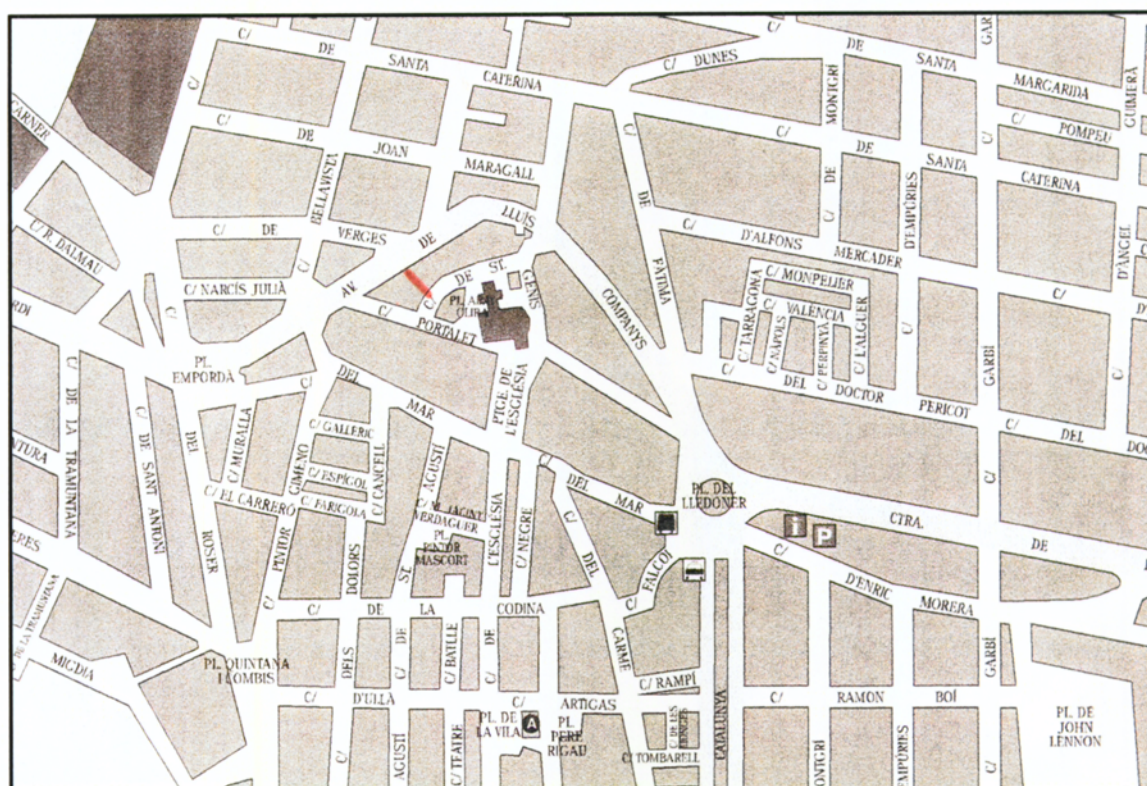

JANUS, S.L.

3. En tercer lloc, ha estat possible documentar la tècnica constructiva de la muralla, que consisteix en dos paraments externs de factura regular (pedres treballades disposades en filades horitzontals) amb un rebliment intern format per pedres de mida irregular i sense treballar, tot lligat amb morter.
4. Per últim, els treballs duts a terme permeten, un cop contrastats els resultats obtinguts amb el projecte constructiu que afecta el solar, comprovar com la muralla no quedarà directament afectada per l'obra projectada, ja que no es preveu el rebaix del terreny fins a la cota en què es conserva la muralla. Segons el projecte constructiu, el nivell del terreny s'ha de remuntar en tot el solar i en el lloc on apareix la muralla no hi ha cap fonamentació que la pugui afectar o que suposi la seva destrucció. Contrastant les cotes de la muralla amb les cotes de la nova edificació es comprova com el nou edifici començaria uns 70 centímetres per sobre de la cota més alta de la muralla (veure detall en secció).

5.- BIBLIOGRAFIA

ROVIRAS, A. i TORRENT, E.: *Torroella i l'Estartit*, Quaderns de la Revista de Girona, 107, Girona, 2003.

Plànol de situació del solar on s'ha efectuat el seguiment arqueològic, situat al carrer Sant Genís, 44 de Torroella de Montgrí.

Vista general d'un moment dels treballs de delimitació de la muralla.

Dues vistes generals del tram de muralla, des del sud-oest (foto superior) i des del nord-est (foto inferior).

Detall del parament interior de la muralla.

Detall de la fonamentació de la casa veïna, recolzada sobre la muralla baix-medieval.